

Yetiştirme Yurdunda Kalan 16-18 Yaş Grubundaki Adölesanların Anksiyete Düzeylerinin Belirlenmesi*

Şenay AKGÜN*

Media SUBAŞI-BAYBUĞA**

Gülümser KUBLAY***

Özgün Araştırma

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü, Ankara
e-mail: sakgun@health.ankara.edu.tr
İletişim yazarı

** Yrd. Doç. Dr., Muğla
Üniversitesi Muğla Sağlık
Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü,
Muğla

*** Prof. Dr., Hacettepe
Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü,
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim
Dalı, Ankara

Geliş Tarihi: 27/06/2011

Kabul Tarihi: 23/01/2012

Özet

Amaç: Araştırma, yetiştirme yurdunda kalan 16-18 yaş grubundaki adölesanların anksiyete düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte yapılan bu araştırmanın evrenini İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir ilimizdeki Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı yetiştirme yurtlarında kalan 16-18 yaş grubundaki 106 adölesan oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu ve Spielberger'in Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde t testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda, 16-18 yaş grubundaki adölesanların duruma bağlı ve sürekli anksiyete puan ortalamaları orta düzeyde anksiyetenin varlığını göstermiştir. Adölesanların anksiyete ile baş etmede etkisiz yöntemleri tercih ettikleri, özellikle madde kullanımının sık başvurulan bir yöntem olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Bu kurumlarda çalışan ya da bu kurumlara birinci basamak sağlık hizmeti sunan birimlerde çalışan hemşirelerin, adölesanları koruyucu ruh sağlığı hizmetleri kapsamında değerlendirmeleri, orta düzeyde anksiyete açısından ele almaları ve adölesanlara anksiyete ile etkili baş etme yöntemleri konusunda eğitim vermeleri ve rehberlik etmeleri önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ergen, yetiştirme yurdu, anksiyete, hemşire.

* Bu çalışma, 4-7 Ekim 2011'de Trabzon'da 14. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Determination of Anxiety Level of Adolescents Living in the Child Protection Institution

Abstract

Objective: The aim of the study was to determine the anxiety levels of adolescents in 16-18 age group living in orphanage.

Method: The universe of the descriptive research consisted of 106 adolescents in 16-18 age group living in the institutions of the Social Services and Child Protection in a city in the Central Anatolia. Data were obtained by the questionnaire form developed to determine the introductory properties of the adolescents and State-Trait Anxiety Inventory by Spielberger. T-test, one-way analysis of variance (ANOVA) and Kruskal-Wallis test were used to evaluate the data.

Results: Mean state and trait anxiety scores of the adolescents in 16-18 age group showed moderate anxiety. It was also found that adolescents chose the ineffective ways to cope with anxiety, and particularly substance use was the most common method referred.

Conclusion: It is suggested that the nurses who work at the orphanages or the primary health care centers serving those institutions should assess the adolescents within the scope of preventive psychological health services, take care of the adolescents in terms of moderate anxiety, and provide education and guidance to adolescents on the effective ways of coping with anxiety.

Keywords: Adolescent, orphanage, anxiety, nurse.

Giriş

Yetiştirme yurtları 13-18 yaş grubu korunma-ya muhtaç adölesanları korumak, bakmak, bir iş veya meslek sahibi olmalarını sağlamak ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hiz-

met kuruluşlarıdır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu (SHÇEK)'na göre korunmaya muhtaç çocuk: "beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana-babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içki veya uyuşturucu madde kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere karşı savunmasız bırakılan ve başı boşluğa sürüklenen çocuklar" olarak tanımlanmaktadır.¹ Literatürde, adölesanların çoğunlukla küçük yaşta ebeveynlerinin ölümü, boşanması, terk edilmeleri, ihmal ve istismara uğrama gibi nedenlerle yetiştirme yurtlarına yerleştirildikleri belirtilmektedir.²⁻⁴ Korunmaya muhtaç çocuk tanımında belirtilen nedenlerle yerleştirilen adölesanlar fiziksel, ruhsal, duygusal ve davranışsal problemlere sahip olabilmekte ve iletişim problemi yaşayabilmektedirler.^{2,4-12} Kurumda kalan adölesanlarda gözlenen ruhsal problemler adölesan dönemin getirdiği değişimler nedeniyle daha fazla hissedilebilmektedir. Aynı zamanda 18 yaş grubu adölesanlar kurumdan ayrılmanın anksiyetesini de yaşamaları nedeniyle ruhsal problemler açısından özellikle de anksiyete bozuklukları açısından daha riskli bir grup olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu nedenle kurumda kalan 16-18 yaş grubu adölesanlar koruyucu ruh sağlığı hizmetleri özellikle anksiyete açısından ele alınması gereken hassas bir gruptur.

Amaç

Araştırma, kurumda kalan 16-18 yaş grubundaki adölesanların anksiyete düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Türü

Araştırma tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan bir ilimizdeki Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı 4 yetiştirme yurdunda kalan 16-18 yaş grubundaki 106 adölesan oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçilmeyerek evren üzerinde çalışılmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir ilimizin Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı olan dört yetiştirme yurdunda yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, adölesanların tanıtıcı özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen adölesan tanıtım formu ve Spielberg ve arkadaşları tarafından geliştirilen Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır.

Adölesan Tanıtım Formu: Adölesanın yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ebeveynlerin hayatta olma durumu, kurumda kalma nedeni, kurumda kalan yakın/yakınlarının olma durumu, ne kadar süredir kurumda kaldığı, kaç kurum değiştirdiği, kaldıkları kurumda ne kadar süredir bulunduğu, kurumda kalmaya bağlı sorun yaşama durumu, okul dışında yaptığı aktiviteler, madde kullanma, anksiyete ile baş etmede kullanıldığı yollar, geleceğe ilişkin beklentiler ve anksiyete yaşadığı durumları içeren sorulardan oluşmaktadır.

Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri: Bu envanter; durumluk ve sürekli kaygı seviyelerini ayrı ayrı saptamak amacıyla, C.D. Spielberg, R.L. Gorsuch ve R. Lushene tarafından, 1970 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilmiştir. Envanter, 1974 ve 1977 yılları arasında Öner ve LeCompte (1985) tarafından Türkçe'ye uyarlan-

rak, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.¹³ Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri 40 kısa ifadeden oluşan bir öz-değerlendirme ölçeğidir. Bu envanter "Durumluk Kaygı Ölçeği" ve "Sürekli Kaygı Ölçeği" olmak üzere iki ölçekten oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Uygulama 01-28 Şubat 2004 tarihleri arasında adölesanların bulunduğu kurumda uygun bir odada yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Bir anket formunun uygulaması ortalama 15-40 dakika sürmüştür.

Araştırmanın Etik Yönü

Veri toplama formunun uygulamasından önce Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan gerekli olan yazılı izin alınmış, adölesanlar araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilerek yazılı onamları alınmış ve adölesanların kimliklerinin gizliliği korunarak uygulama başlatılmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi aşamasında; adölesan tanıtım formundaki açık uçlu sorular kapalı hale getirilmiş, gruplanmış ve kodlanmıştır. Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri; Durumluk Kaygı Ölçeği ve Sürekli Kaygı Ölçeği, Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği kitapçığında belirtildiği gibi değerlendirilmiştir. Durumluk Kaygı Ölçeğindeki 1-20. ifadeler bireylerin duruma bağlı anksiyete düzeyini ölçmektedir. Sürekli Kaygı Ölçeği'ndeki 21-40. ifadeler bireylerin sürekli anksiyete düzeylerini ölçmektedir. Envanterin 4'lü likert tipi olan cevap seçenekleri; hiç (1), biraz (2), çok (3) ve tamamıyla (4) şeklinde puanlanmıştır. Sürekli Kaygı Ölçeği ise bireyin, genellikle kendini nasıl hissettiğini betimlemesini sağlayan 20 maddelik bir ölçektir. İfade edilen duygu ya da davranışlar ise sıklık derecesine göre; hemen hiçbir zaman

(1), bazen (2), çok zaman (3) ve hemen her zaman (4) şeklinde puanlanmaktadır. Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği'nden elde edilen puanlar 20 ile 80 arasında değişmektedir. Ölçeklerden alınan yüksek puan yüksek kaygı seviyesini, düşük puan ise düşük kaygı seviyesini ifade etmektedir.¹³ Veriler bilgisayar ortamında değerlendirildi. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde t testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskal-Wallis Varyans Analizi kullanıldı.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan adölesanların % 37.7'si 17 yaş grubunda ve % 66'sı erkektir. Çoğunluğunun (% 84) eğitim durumunun lise, % 48'inin her iki ebeveyninin sağ ve % 33'ünün ebeveynlerinin ayrılması nedeniyle kurumda kaldığı belirlendi. Araştırmada adölesanların % 53.4'ünün kurum dışındaki bireylerle ilgili sorun yaşadığı saptandı (Tablo 1).

Adölesanların % 78.3'ünün geleceğe ilişkin anksiyete yaşadığı belirlendi. Anksiyete ile baş etmede en sık çevrelerindeki bireylerle konuşma yolunu tercih etmelerine karşın, üçte birinin (%33) madde kullanımı yolunu tercih ettiği saptandı (Tablo 2).

Adölesanların duruma bağlı anksiyete puan ortalaması $\bar{X} = 43.82$, sürekli anksiyete puan ortalaması $\bar{X} = 47.89$ olarak saptandı (Tablo 3). Bu değerler adölesanların orta düzeyde anksiyeteye sahip olduklarını gösterdi. Duruma bağlı anksiyete puan ortalamasının 17 yaş grubunda, erkek ve ilköğretim düzeyinde en yüksek değeri aldığı, sürekli anksiyete puan ortalamasının 18 yaş grubunda, kız ve lise eğitim düzeyinde aldığı saptandı (Tablo 3).

Adölesanların kurumda kalma nedeni, kurumda kalma süresi, değiştirilen kurum sayısı, şuan bulunduğu kurumda kalma süresi, kurumda kalan yakını olma durumlarına göre anksiyete puan or-

talamaları saptandı. Ailesi tarafından kuruma bırakılan adölesanların duruma bağlı ($\bar{X}$:45.76) ve sürekli anksiyete ($\bar{X}$:49.19) puan ortalamasının başka nedenlerle kalan adölesanlardan daha yüksek bir değer aldığı görüldü (Tablo 4).

Adölesanların yakınları ile görüşme durumu, yakınları dışında bireylerle görüşme durumu, kurumda kalmaya bağlı sorun yaşama, madde kullanma, geleceğe ilişkin anksiyete yaşama ve geleceğe ilişkin anksiyete yaşanan alanlar incelenmiştir. En yüksek durumluk anksiyete puanının ailesi dışındaki bireylerle görüşenlerde olduğu belirlendi. En yüksek sürekli anksiyete puanının ise geleceğe yönelik anksiyete yaşayan grupta yer alan ve aile kuramama endişesine sahip olan adölesanlarda olduğu saptandı (Tablo 5).

Tartışma

Bu çalışmada adölesanların çoğunluğun uzun süredir kurumda kaldığı belirlendi (Tablo 1). Adölesanların uzun süredir kurumda kalıyor olmaları çok küçük yaşlarda koruma altına alındıklarını göstermektedir. Kuruma yerleştirilmeden önce yaşamlarında travmatik olaylarla karşılaşan ve sağlık durumları kötü olan bu çocukların yetişkinlik evresine kadar kurumda kalmaları var olan problemlerinin daha da artmasına ve derinleşmesine zemin hazırlayabilir. Özellikle çocukların kurumda kaldıkları süre içerisinde yeterli ve uygun bakımı alamaması, ciddi fiziksel ve ruhsal problemlere sahip olmalarına neden olmaktadır.¹⁴

Adölesanların kurumda kalmaya ilişkin olarak yaşadıkları sorunlar (Tablo 1) hem adölesanların kurumda kazandıkları olumsuzluklar nedeniyle hem de toplumun kurumda kalan çocuklara olan olumsuz bakış açısından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Bulut (1998)'a göre, bu kurumların kalabalık olması nedeniyle, yüz yüze kurulan ilişkiler sınırlı ve sevgi bağı ile kurulan ilişkiler yok denecek kadar azdır.¹⁵ Kışla tipi olan kurumlarda ka-

Tablo 1. Adölesanların Tanıtıcı Özellikleri

Özellikler	Sayı (S)	Yüzde (%)
Yaş (n: 106)		
16 Yaş	39	36.8
17 Yaş	40	37.7
18 Yaş	27	25.5
Cinsiyet (n: 106)		
Kadın	36	34.0
Erkek	70	66.0
Eğitim Durumu (n: 106)		
İlköğretim	17	16.0
Lise	89	84.0
Ebeveynlerinin Hayatta Olma Durumu (n: 102)		
Her iki ebeveyn hayatta	49	48.0
Ebeveynlerden biri hayatta değil	35	34.3
Her iki ebeveynde hayatta değil	13	12.8
Diğer*	5	4.9
Kurumda Kalma Nedeni (n: 103)		
Anne ve babanın ayrılması	34	33.0
Ailenin maddi durumunun kötü olması	27	26.2
Ailenin bırakması	21	20.4
Anne ve babanın ölmesi	8	7.8
Diğer†	13	12.6
Kurumda Kalma Süresi (n: 105)		
3 yıl ve daha az	12	11.5
4-7 yıl	22	20.9
8-11 yıl	32	30.5
12 yıl ve daha fazla	39	37.1
Değiştirilen Kurum Sayısı (N: 106)		
2'den az	64	60.4
3-4	28	26.4
5-6	14	13.2
Şuan Bulunduğu Kurumda Kalma Süresi (n: 106)		
Bir yıldan daha az	9	8.5
1-5 yıl	60	56.6
6-10 yıl	24	22.6
10 yıldan daha fazla	13	12.3
Kurumda Kalan Yakını (n: 103)		
Var	59	55.7
Yok	44	41.5

Tablo 1. Adölesanların Tanıtıcı Özellikleri

Özellikler	Sayı (S)	Yüzde (%)
Yakınları İle Görüşme Durumu (n: 104)		
Görüşen	78	73.6
Görüşmeyen	26	24.5
Yakınları Dışında Bireylerle Görüşme Durumu (n:105)		
Görüşen	68	64.2
Görüşmeyen	37	34.9
Sorun Yaşama Durumu (n: 102)		
Yaşayan	43	40.5
Yaşamayan	59	55.7
Sorun Yaşanan Kaynaklar (n:43)‡		
Kurum dışındaki bireyler	23	53.4
Kurum kuralları	17	39.5
Okul arkadaşları	17	39.5
Kurum personeli	13	30.2
Kurum arkadaşları	8	18.6
Okul Dışında Yapılan aktiviteler (n:106)§		
Müzik dinleme	86	81.1
Kitap okuma	65	61.3
Tiyatroya gitme / oynama	31	29.2
Spor yapma	12	11.3
Madde kullanma (n:96)		
Kullanan	49	51.0
Kullanmayan	47	49.0
Kullanılan madde (n:49)		
Sigara	40	81.6
Alkol	6	12.2
Uyarıcı ve uyuşturucu (Esrar, Ekstazi, Bali)	3	6.2
Kullanılan Maddenin Kullanım Süresi (n:49)		
On bir aydan daha az	5	10.2
On bir aydan daha fazla	44	89.8

* Bu grupta bilmiyorum cevabını veren adölesanlar yer almaktadır.

† Bu grupta babanın mafya olması, akraba şikayeti, annenin hapiste olması, istismara uğrama cevabı veren adölesanlar yer almaktadır.

‡ Birden fazla cevap seçeneği işaretlenmiştir. Yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

§ Birden fazla cevap seçeneği işaretlenmiştir. Yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

yıtsız, şartsız uyulması gereken kuralların varlığı da adölesanlar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Tüm bu koşullar nedeniyle adölesan kendini şanssız, yalnız ve sevgisiz hissetmekte, yakın arkadaşlarına dahi güvenememekte, hatta kurum dışındaki bireylerle iletişim kuramamaktadır. Kurumdaki olumsuzlukların yanı sıra adölesanlar toplum tarafından “yurtlu” damgası ile dışlanmakta ve bu dışlanma adölesanda aşağılık duygusu yaratarak, toplumdaki koparmaktadır.

Adölesan dönemdeki hızlı fiziksel ve ruhsal değişimlerin yarattığı sorunlarla birlikte kurumda kalmaya bağlı sorunlarda yaşayan bu adölesanlar anksiyete ile baş etmekte zorlanmaktadırlar. Bunun en önemli sonucu da adölesanların yarıdan fazlasının madde kullanmasında ortaya çıkmaktadır (Tablo 2). Browne (1998), yetiştirme yurdunda kalan 12-20 yaş arasındaki adölesanlar üzerinde yaptığı çalışmada, bu gruptaki adölesanların etki-

siz baş etme yöntemlerini daha fazla kullandıklarını bulmuştur.¹⁶ Bu nedenle kurumda kalan adölesanlara sosyal beceri eğitiminin içinde de yer alan etkili baş etme yöntemlerinin öğretilmesi, yaşamlarında güçlü olmaları açısından önemlidir.

Kurumda kalan adölesanlara kurumdan ayrılırken bir işe yerleştirilme hizmeti verilmesine karşın, adölesanların iş bulamamaya yönelik anksiyete yaşamaları (Tablo 2), bu olanağın sağlanacağına dair yeterli bilgi almadıklarını göstermektedir. Türkiye’de kurumda kalan gençler kurumdan ayrılma aşamasında herhangi bir hazırlık dönemi geçirmemektedirler. Yaşanılan anksiyete alanları arasında ikinci sırada kendi seçtiği mesleği yapamamanın yer alması ise adölesanların hangi mesleği seçeceklerine kendilerinden ziyade yurt personelinin karar verdiği, kendileriyle ilgili karar verme sürecine aktif olarak katılmadıklarını düşündürmektedir.

Tablo 2. Adölesanların Geleceğe İlişkin Anksiyete Yaşama Durumları ve Baş Etme Yolları

Geleceğe ilişkin anksiyete yaşama durumu (n:102)*	S	%
Yaşayan	83	78.3
Yaşamayan	19	17.9
Anksiyete yaşanan alanlar (n: 83)†		
İş bulamama	52	62.6
Kendi seçtiği mesleği yapamama	42	50.6
Kurumdan ayrılma	32	38.5
Aile kuramama	32	38.5
Anksiyete ile baş etmede kullanılan yollar (n:106)‡		
Çevresindeki bireylerle konuşma	53	50.0
Madde kullanma	35	33.0
İçine atma/ortamdan uzaklaşma	15	14.2
Kesici cisimle kendine zarar verme	6	5.7
Çevresindeki bireylere bağırma	5	4.7
Ağlama, üzülme	5	4.7

* Dört kişi bu soruya cevap vermemiştir.

† Birden fazla cevap seçeneği işaretlenmiş ve yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

‡ Katılımcılar birden fazla cevap vermiş ve yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

Araştırma sonucunda, adölesanların hem durumluk (43.82 ± 7.00) hem de sürekli (47.89 ± 7.44) anksiyete puan ortalamaları orta düzeyde bir anksiyetenin varlığını işaret etmektedir (Tablo 3). Adölesanlar orta düzeyde anksiyete yaşadıklarında, gereksinimlerini karşılamalarına rağmen, anlık dikkat ve konsantrasyon yeteneklerinde azalma olmaktadır. Literatürde belirtildiği gibi bu düzeyde bireyin problemini çözmede yardıma ihtiyacı olabilmekte, kas gerilimi artmakta ve dinleneme hissi duyulmaktadır.^{17,18} Adölesanlar bu düzey anksiyetede belli sorunları yaşamaya başlamaktadırlar. Bu anksiyete düzeyinde bireye yardım edilmediği takdirde adölesan bir sonraki anksiyete düzeyi olan şiddetli anksiyeteyi yaşayacaktır. Şiddetli anksiyete ise anksiyete bozukluğu semptomlarının başladığı bir düzey olup, bu durumda 16-18 yaş grubu adölesanların yaşadıkları anksiyetenin uygun müdahalelerle azaltılması yoluna gidilmelidir. Kırpınar (1992), yetiştirme yurdunda kalan adölesanların ruhsal belirti temel gösterge ve alt grup puanlarının, diğer adölesanlar

ve sağlıklı erişkinlerden daha yüksek olduğunu saptamıştır.¹⁹ Sürekli anksiyete puan ortalaması 18 yaş grubunda diğer yaş gruplarından daha yüksek bulunmuştur ($p > 0.05$), (Tablo 3). On sekiz yaş grubunda sürekli anksiyete puan ortalamasının artmasını adölesanların kurumdan ayrılma aşamasında olup bağımsız yaşama hazır olmamalarına, ayrıca meslek edinme, okuma gibi kaygılara sahip olmalarına bağlayabiliriz. Adölesanların özellikle 18 yaş grubunda anksiyete açısından ele alınıp, etkileyen faktörlerin belirlenmesi ve bağımsız yaşama hazırlanmaları sağlanmalıdır. Araştırma kapsamına giren adölesanların cinsiyete göre anksiyete puan ortalamaları incelendiğinde, kızların sürekli anksiyete puan ortalamalarının, erkeklere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p > 0.05$), (Tablo 3). Bu bulgudan kızların anksiyete için risk grubu olduğu söylenebilir. Kadınlarda erkeklere oranla daha fazla psikolojik belirti görülmesi, kadın ve erkeklerin yaşamında strese neden olan faktörlerin birbirinden farklılık göstermesine, bunun sonucunda da kadın ve erkeğin

Tablo 3. Adölesanların Demografik Özelliklerine Göre Duruma Bağlı ve Sürekli Anksiyete Puan Ortalamaları

Özellikler	n	Duruma bağlı anksiyete $\bar{X} \pm SS$	Sürekli anksiyete $\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel değerlendirme*
Yaş				
16 yaş	39	43.66±6.72	47.79±8.09	1.F=0.491, P=0.613
17 yaş	40	44.60±7.81	47.20±7.37	
18 yaş	27	42.88±6.20	49.07±6.63	2.F=0.512,P=0.601
Cinsiyet				
Kız	36	42.55±5.78	49.33±7.00	1. t=1.339, P=0.137
Erkek	70	44.47±7.50	47.15±7.58	2. t=1.433, P=0.650
Eğitim Durumu				
İlköğretim	17	44.61±9.73	46.26±8.47	1. t=0.217, P=0.831
Lise	89	44.08±6.58	48.63±7.23	2. t=1.081, P=0.292
	106	43.82±7.00	47.89±7.44	

* 1 olarak belirtilen değerlendirme, duruma bağlı anksiyete puan ortalamalarının istatistiksel değerlendirme sonucunu; 2 olarak belirtilen değerlendirme, sürekli anksiyete puan ortalamalarının istatistiksel değerlendirme sonucunu göstermektedir.

stresi farklı şekilde yaşamasına bağlanabilir. Kadın ve erkeğin stresi farklı yaşamlarının sebebi ise kadınlarda stresle birlikte ortaya çıkan özgün fizyolojik tepkilerin farklı olmasına, kadın ve erkeklerde stresle bağlantılı bozuklukların görülme oranında farklılık olmasına, farklı tür stresörlerle karşı karşıya kalmalarına, her iki cinsin aynı stresörlerle karşılaştıkları durumlara yükledikleri anlamların ve stresle başa çıkma tarzlarının farklı olması neden olabilir.²⁰ Adölesanların eğitim düzeylerine göre duruma bağlı ve sürekli anksiyete

puan ortalamalarının dağılımları incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, eğitim düzeyi lise olan adölesanların sürekli anksiyete puan ortalaması, eğitim düzeyi ilköğretim olan adölesanlardan yüksektir ($p>0.05$), (Tablo 3).

Ailesi tarafından kuruma bırakılan adölesanların duruma bağlı ve sürekli anksiyete puan ortalamasının, başka nedenlerle kalan adölesanlardan daha yüksek bir değer aldığı görülmektedir ($p>0.05$), (Tablo 4). Bu bulgu adölesanların aile-

Tablo 4. Adölesanların Kurum Bakımı İle İlgili Özelliklerine Göre Duruma Bağlı ve Sürekli Anksiyete Puan Ortalamaları

Özellikler	n	Duruma bağlı anksiyete $\bar{X} \pm SS$	Sürekli anksiyete $\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel değerlendirme*
Kurumda kalma nedeni				
Ebeveyn ayrılması	34	43.52 ± 6.57	48.85± 8.24	1. F= 3.414 P= 0.491 2. F= 2.107 P= 0.716
Maddi durumlarının kötü olması	27	45.35 ± 7.44	48.42± 7.27	
Ailenin bırakması	21	45.76 ± 8.17	49.19± 7.99	
Anne-babanın ölmesi	8	41.87 ± 5.81	45.68± 4.58	
Diğer†	13	43.19 ± 7.47	47.11± 7.24	
Kurumda kalma süresi				
3yıl ve daha az	12	44.16±6.83	48.58±6.28	1. F= 11.560 P= 0.021 2. F= 3.755 P= 0.440
4-7 yıl	22	44.59±8.09	49.79±9.54	
8-11 yıl	32	41.37±4.01	46.96±6.62	
12 yıl ve üstü	39	46.00±8.07	48.08±7.45	
Değiştirilen kurum sayısı				
2 ve daha az	86	43.82±6.89	48.83±7.30	1.t=0.015 P=0.988 2.t:2.920 P:0.007
2'den fazla	20	43.80±7.64	43.85±6.77	
Halen bulunduğu kurumda kalma süresi				
Bir yıldan az	9	46.05±6.41	52.33±6.05	1. F= 1.316 P= 0.725 2. F= 10.428 P= 0.015
1-5 yıl	60	43.81±7.24	46.71±7.70	
6-10 yıl	24	44.33±7.73	50.00±7.22	
10 yıldan fazla	13	44.19±6.40	49.30±7.22	
Kurumda kalan yakını				
Var	59	43.84±7.17	47.79±7.31	1.t=0.053 P=0.958 2.t=0.311 P=0.756
Yok	44	43.77±7.07	47.34±7.38	

*1 olarak belirtilen değerlendirme, duruma bağlı anksiyete puan ortalamalarının istatistiksel değerlendirme sonucunu; 2 olarak belirtilen değerlendirme, sürekli anksiyete puan ortalamalarının istatistiksel değerlendirme sonucunu göstermektedir.

†Bu grupta babanın mafya olması, akraba şikayeti, annenin hapiste olması, istismara uğrama cevabı veren adölesanlar yer almaktadır.

leri tarafından kuruma bırakılmalarının anksiyetelerini arttırdığını göstermektedir. Kurumda kalma süresi 12 yıl ve daha fazla olanlarda, duruma bağlı anksiyete puan ortalaması en yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Sürekli anksiyete puan ortalaması ise, 4-7 yıldır kurumda kalanlarda en yüksek değeri almaktadır ($p>0.05$) (Tablo 4). İki ve daha az kurum değiştiren adölesanların duruma bağlı anksiyete puan ortalaması ($p>0.05$) ve sürekli anksiyete puan ortalaması iki ve daha fazla kurum değiştirenlerden daha yüksektir ($p<0.05$). Kools ve Kennedy (2003), koruma altında bulunan çocuklarda, iki ya da daha fazla kurum değiştirenler arasında davranış ve duygusal problemlerin daha fazla görüldüğünü ve bu sorunların daha fazla derinleştiğini belirtmektedir.¹¹ Bu sonuç, araştırmanın sonucuyla uyuşmamaktadır. Halen buldukları kurumda kalma süresi bir yıldan az olanlarda, duruma bağlı anksiyete puan ortalaması ve sürekli anksiyete puan ortalaması daha uzun süredir kalanlardan daha yüksektir (Tablo 4). Duruma bağlı anksiyete puan ortalamaları açısından gruplar arasında istatistiksel açıdan bir fark bulunmazken ($p>0.05$), sürekli anksiyete puan ortalaması açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$), (Tablo 4). Buldukları kurumda bir yıldan daha az süredir kalanların sürekli anksiyete puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olması, adölesanların buldukları kurumda kısa süredir kalmalarından dolayı uyum sağlamakta zorlandıklarını düşündürmektedir. Bu sonuç adölesanların kurum değiştirdiklerinde yeni bir uyum süreci geçirdiklerini göstermektedir.

Kurumda bir yakını ile kalanların duruma bağlı ve sürekli anksiyete puan ortalamalarının, kurumda yakını olmayanlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p>0.05$), (Tablo 4). Bu sonuç adölesanların kurumda bir yakını ile kalanların anksiyete açısından daha dikkatle ele alınmaları gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın başka bir sonucu da yakınları ile görüşenlerde duruma bağlı ve sürekli anksiyete puan ortalamalarının, görüşmeyenlere oranla daha yüksek olmasıdır ($p>0.05$), (Tablo 5). Kurumda kalan çocukların çoğu ebeveynlerinin ziyaretlerine anksiyete ile güven arasında bir duygusal tepki vermekte, ebeveynlerinin onları terk etmesi nedeniyle öfke hissetmekte ve ziyaret sonunda ebeveynleriyle eve gidememelerini yeniden bir terk edilme duygusu ile karşılayabilmektedirler.¹⁴ Bu sonuç aileleri ile görüşen adölesanların, anksiyete açısından ele alınmaları gerektiğini göstermektedir. Ayrıca adölesanlar ve aileleri arasında olumlu etkileşimin oluşması için uygun girişimlerde bulunulması gerektiğini işaret etmektedir.

Madde kullanmayan adölesanların duruma bağlı ve sürekli anksiyete puan ortalamalarının, kullananlara oranla az bir farkla yüksek olduğu saptanmıştır ($p>0.05$), (Tablo 5). Bu sonuç bize karşılaştıkları anksiyete ve buna neden olan faktörlerle baş etmek için madde kullanmayı tercih eden gençlerin, madde kullanmak yerine bu durumla etkili baş edebilmesi için daha yakından ele alınmaları gerektiğini göstermektedir. Bilindiği gibi alkol ya da madde kullanımı anksiyeteyi azaltmaktadır. Anksiyete yaşayan bir kişi bu maddeleri anksiyeteden kurtulmak amacıyla çıkış yolu olarak görmektedir. Bu nedenle yapılan pek çok çalışmada, anksiyete sorunu olan ve anksiyete düzeyi yüksek olan bireylerde sigara, alkol ya da madde kullanımına sıkça rastlandığı saptanmıştır.²¹⁻²³

Sonuç

Yetiştirme yurtlarında kalan 16-18 yaş grubundaki adölesanların anksiyete düzeylerinin belirlenmesi amacıyla 106 adölesan üzerinde yapılan araştırma sonucunda adölesanların orta düzeyde anksiyeteye sahip oldukları başlıca sorun olarak saptanmıştır. Adölesanların anksiyete ile etkisiz başetme yollarını kullandıklarının saptanması ise diğer önemli bir sonuçtur.

Tablo 5. Adölesanların Psikososyal Özelliklerine Göre Duruma Bağlı ve Sürekli Anksiyete Puan Ortalamaları

Özellikler	n	Duruma bağlı anksiyete $\bar{X} \pm SS$	Sürekli anksiyete $\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel değerlendirme*
Yakınları ile görüşme				
Görüşen	78	44.01±6.62	48.28±7.02	1. t=0.153 P=0.879
Görüşmeyen	26	43.76±8.17	47.23±8.60	2. t=0.624 P=0.534
Yakınları dışındaki bireylerle görüşme				
Görüşen	68	44.77±6.75	48.20±6.96	1. t=1.803 P=0.076
Görüşmeyen	37	42.16±7.29	47.21±8.36	2. t=0.647 P=0.542
Kurumda kalmaya bağlı sorun yaşama				
Yaşayan	43	44.11±6.71	49.39±8.58	1. t=0.083 P=0.934
Yaşamayan	59	44.00±7.20	46.74±6.52	2. t=1.698 P=0.094
Madde kullanma				
Kullanan	49	43.71 ±8.43	47.79 ±7.60	1. t=0.006 P=0.995
Kullanmayan	47	43.72 ±5.42	47.82 ±7.33	2. t=0.022 P=0.982
Geleceğe ilişkin anksiyete yaşama				
Yaşayan	83	43.61 ±6.71	48.27±7.66	1. t=0.108 P=0.914
Yaşamayan	19	43.42 ±8.36	45.89±6.73	2. t=1.262 P=0.210

* 1 olarak belirtilen değerlendirme, duruma bağlı anksiyete puan ortalamalarının istatistiksel değerlendirme sonucunu; 2 olarak belirtilen değerlendirme, sürekli anksiyete puan ortalamalarının istatistiksel değerlendirme sonucunu göstermektedir.

Sonuçlar doğrultusunda birinci basamakta çalışan hemşirelerin, koruyucu ruh sağlığı hizmetleri çerçevesinde kurumda kalan tüm adölesanların,

1- Özellikle, 18 yaş grubu, kadın ve lise eğitimi almış olanları orta düzeyde anksiyete açısından ele almaları,

2- Anksiyete ile etkili baş etme yöntemleri konusunda eğitim vermeleri ve rehberlik yapmaları,

3- Kurumdan ayrıldıktan sonraki konumları hakkında bilgilendirmeleri ve bağımsız yaşama hazırlamaları önerilmektedir.

Yazarların Katkıları

Çalışma tasarımı : Ş A, M S-B, G K

Veri toplama ve / veya analizi : Ş A, M S-B, G K

Makalenin hazırlanması : Ş A, M S-B, G K

Kaynaklar

1. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yetiştirme Yurtları (İnternet). Ulaşım adresi: <http://www.shcek.gov.tr>, (Ulaşım tarihi: 17/04/2005).
2. Stein E, Rae-Grant N, Ackland S, Avison W. Psychiatric disorders of children "in care": Methodology and demographic correlates. The Canadian Journal of Psychiatry 1994; 39: 341-347.
3. Klee L, Kronstadt D, Zlotnick C. Foster care's youngest: A preliminary report. American Journal of Orthopsychiatry 1997;67(2): 290-299.
4. Barbel K, Freundlich M. Foster Care Today. Casey Family Programs National Center for Resource Family Support 2001, Washington D.C [Electronic version], Available from www.casey.org/cnc, (Accessed 2005 April 19).
5. Rosenfeld AA, Pilowsky DJ, Fine P, Thorpe M, Fein E, Simms MD, Halfon N, Irwin M, Alfaro J,

- Saletsy R, Nickman S. Foster care: An update. *American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* 1997;36(4): 448-457.
6. Takayama JI, Wolfe E, Coulter KP. Relationship between reason for placement and medical findings among children in foster care. *Pediatrics* 1998;101(2): 201-207.
7. Hobbs CJ, Hobbs GF, Wynne JM. Abuse of children in foster and residential care. *Child Abuse & Neglect* 1999;23(12): 1239-1253.
8. Garwood MM, Close W. Identifying the psychological needs of foster children. *Child Psychiatry and Human Development* 2001;32(2): 125-135.
9. Sobel A, Healy C. Fostering health in the foster care maze. *Pediatric Nursing* 2001;27(5): 493-502.
10. Berk LE. *Infants, children and adolescents*, Fourth edition. Boston: Allyn and Bacon, 2002.
11. Kools S, Kennedy C. Foster child health and development: Implications for primary care. *Pediatric Nursing* 2003;29(1): 39-46.
12. Leslie LK, Gordon JN, Lambros K. Addressing the developmental and mental health needs of young children in foster care. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics* 2005;26: 140-151.
13. Öner N, LeCompte A. Durumluk-sürekli kaygı envantri el kitabı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi yayınları No: 333, 1985.
14. Simms MD, Halfon N. The health care needs of children in foster care: A research agenda. *Child Welfare* 1994;73(5): 505-524.
15. Bulut I, Özdemir U. Yetiştirme yurtları ve gençlik liderliği. *Sosyal Hizmetler Dergisi* 1998;7(1): 20-25.
16. Browne DC. The relationship between problem disclosure, coping strategies and placement outcome in foster care. *Journal of Adolescence* 1998;21: 585-597.
17. Doğan S. Anksiyete-somatoform ve disosiyatif bozukluklar. *Psikiyatri hemşireliği el kitabı* (Ed. Kum N). İstanbul: Vehbi Koç Vakfı Yayınları No.13, 1996.
18. Öz F. Anksiyete ve korku- Sağlık alanında temel kavramlar. Ankara: İç ve Dış Ticaret A.Ş. 2004.
19. Kırpınar İ. Erzurum yetiştirme yurdunda kalan gençlerde ruhsal belirti dağılımı. *Türk Psikiyatri Dergisi* 1992;3(4): 265-269.
20. Gökçalp PG. Stres, anksiyete ve kadın- Toplumsal cinsiyet, sağlık ve kadın. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2003.
21. Upadhyaya HP, Deas D, Brady KT, Kruesi M. Cigarette smoking and psychiatric comorbidity in children and adolescents. *Journal of the American Academy Child Adolescent Psychiatry* 2002; 41(11): 1294-1305.
22. Rutter M, Taylor E. *Child and adolescent psychiatry*. Fourth Edition. Blackwell Publishing Company, 2002.
23. Henker B, Whalen C K, Jamner LD, Delfino RJ. Anxiety, affect, and activity in teenagers: Monitoring daily life with electronic diaries. *Journal of the American Academy Child Adolescent Psychiatry* 2002;41(6): 660-670.